

Sprawa C-34/24**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym na podstawie art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

18 stycznia 2024 r.

Oznaczenie sądu odsyłającego:

Rechtbank Amsterdam (Niderlandy)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

20 grudnia 2023 r.

Strona skarżąca:

Stichting Right to Consumer Justice

Stichting App Stores Claims

Strona przeciwna:

Apple Distribution International Ltd

Apple Inc.

Przedmiot postępowania głównego

Postępowanie główne dotyczy zbiorowego powództwa o odszkodowanie wytoczonego przeciwko Apple Inc. i Apple Distribution International Ltd. (zwanymi dalej „Apple i in.”) w związku z domniemanymi naruszeniami prawa konkurencji, w szczególności art. 101 i 102 TFUE, w wyniku których szkodę mieli ponieść użytkownicy niderlandzkiego Apple App Store.

Przedmiot i podstawa prawna wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym

Niniejszy wniosek na podstawie art. 267 TFUE dotyczy pytania o wykładnię i stosowanie art. 7 pkt 2 rozporządzenia (UE) nr 1215/2012 (zwanego dalej

„rozporządzeniem Bruksela Ia”) w kontekście powództw zbiorowych i domniemanych naruszeń prawa konkurencji przy zakupach w niderlandzkim Apple App Store. Kwestią centralną jest przede wszystkim to, który sąd jest sądem właściwym miejscowo do rozstrzygania w takich sporach oraz to, czy rozporządzenie Bruksela Ia daje możliwość, by na podstawie niderlandzkiej ustawy Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (ustawa o likwidacji szkód zbiorowych w pozwach zbiorowych, zwana dalej „WAMCA”) zastosować krajowe przepisy dotyczące przekazywania sprawy innemu sądowi, a także jakie łączniki są istotne z punktu widzenia ustalania właściwości miejscowej sądu.

Pytania prejudycjalne

„Pytanie 1 (Handlungsort)

- a) Co należy uznać za miejsce działania wywołującego szkodę w rozumieniu art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia w przypadku takim, jak ten rozpatrywany w niniejszym postępowaniu, gdzie podnoszone nadużycie pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE popełniono w państwie członkowskim w drodze sprzedaży za pośrednictwem zarządzanej przez Apple i przeznaczonej dla całego tego państwa członkowskiego platformy internetowej, w ramach której Apple Ireland działa w charakterze wyłącznego dystrybutora i opłacanego z prowizji pośrednika dewelopera oraz potrąca prowizję z ceny zakupu? Czy istotne jest przy tym, że ta platforma internetowa zasadniczo jest dostępna na całym świecie?
- b) Czy znaczenie ma przy tym to, że niniejsze postępowanie dotyczy powództw wytoczonych na podstawie art. 305a księgi 3 Burgerlijk Wetboek (kodeksu cywilnego) przez osobę prawną, której celem jest występowanie na mocy własnego prawa w obronie zbiorowych interesów wielu użytkowników mających siedziby na terenie obszarów właściwości różnych sądów (w przypadku Niderlandów są to *arrondissementen*, tj. rejony) na terytorium danego państwa członkowskiego?
- c) Jeżeli na gruncie odpowiedzi na pytanie 1a (lub 1b) wyznaczony zostaje nie jeden, lecz wiele sądów mających wewnątrz właściwość miejscową w danym państwie członkowskim, to czy wówczas art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia stoi na przeszkodzie zastosowaniu krajowych przepisów prawa procesowego, które pozwalają na przekazanie sprawy jednemu tylko sądowi na terenie tego państwa członkowskiego?

Pytanie 2 (Erfolgsort)

- a) Czy w przypadku takim, jak ten rozpatrywany w niniejszym postępowaniu, gdzie podnoszona szkoda zaistniała wskutek dokonania zakupów w postaci aplikacji i cyfrowych produktów wewnątrzaplikacyjnych za pośrednictwem zarządzanej przez Apple platformy internetowej (App Store), w ramach której

Apple Ireland działa w charakterze wyłącznego dystrybutora i pośrednika deweloperów oraz potrąca prowizję z ceny zakupu (i gdzie miało miejsce zarówno domniemane nadużycie pozycji dominującej w rozumieniu art. 102 TFUE, jak i podnoszone naruszenie zakazu karteli w rozumieniu art. 101 TFUE) oraz gdzie niemożliwe jest ustalenie miejsca dokonania tych zakupów, jako łącznik z miejscem zaistnienia szkody w rozumieniu art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia może służyć wyłącznie siedziba użytkownika? Czy w takiej sytuacji istnieją też inne łączniki pozwalające na wskazanie właściwego sądu?

b) Czy znaczenie ma przy tym to, że niniejsze postępowanie dotyczy powództw wytoczonych na podstawie art. 305a księgi 3 Burgerlijk Wetboek (kodeksu cywilnego) przez osobę prawną, której celem jest występowanie na mocy własnego prawa w obronie zbiorowych interesów wielu użytkowników mających siedziby na terenie obszarów właściwości różnych sądów (w przypadku Niderlandów są to *arrondissementen*, tj. rejony) na terytorium danego państwa członkowskiego?

c) Jeżeli na gruncie odpowiedzi na pytanie 2a (lub 2b) wyznaczony zostaje sąd mający wewnętrznie właściwość miejscową w danym państwie członkowskim, który to sąd jest sądem właściwym w odniesieniu do powództw dotyczących tylko części użytkowników w tym państwie członkowskim, natomiast w odniesieniu do powództw dotyczących pozostałej części użytkowników właściwe miejscowo są inne sądy w tym samym państwie członkowskim, to czy art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia stoi na przeszkodzie zastosowaniu krajowych przepisów prawa procesowego, które pozwalają na przekazanie sprawy jednemu tylko sądowi na terenie tego państwa członkowskiego?

Powołane przepisy prawa Unii

Artykuły 101 i 102 TFUE

Artykuł 7 pkt 2 i art. 17 i 18 rozporządzenia Bruksela Ia

Powołane przepisy prawa krajowego

Wet afwikkeling massaschade in collectieve actie (ustawa o likwidacji szkód zbiorowych w pozwach zbiorowych, zwana dalej „WAMCA”)

Artykuł 305a księgi 3 Burgerlijk Wetboek (kodeksu cywilnego, zwanego dalej „BW”)

Artykuły 1–14, art. 209, art. 220, art. 1018c ust. 3, art. 1018d ust. 1 i art. 1018e ust. 1–3 Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (kodeksu postępowania cywilnego, zwanego dalej „Rv”)

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania głównego

- 1 Apple produkuje szereg urządzeń przenośnych, w tym iPhone'a, iPada i iPoda Touch, które działają w oparciu o opracowany i obsługiwany przez Apple system operacyjny (iOS), który jest preinstalowany na urządzeniach Apple. Aplikacje na tego typu urządzenia można pobierać lub kupować w Apple App Store, tj. internetowej platformie sprzedażowej (*storefront*) Apple, gdzie dostępne są również produkty wewnątrzaplikacyjne (*in-app*). Są to funkcje, usługi lub produkty wewnątrz danej aplikacji. Aplikacje są tworzone przez Apple lub przez deweloperów zewnętrznych. Na urządzeniach Apple można korzystać przede wszystkim z aplikacji, które udostępniono w App Store. Aby móc korzystać z App Store, należy utworzyć profil użytkownika. *Storefront* App Store można używać na podstawie ustawień użytkownika oraz zależnie od kraju wskazanego w profilu użytkownika. Użytkownicy, którzy w swoim profilu jako kraj ustawią Niderlandy, zostają automatycznie przekierowani do niderlandzkiego *storefront* App Store. Płatności w App Store przebiegają wyłącznie w oparciu o należący do Apple system płatności App Store. Deweloperzy zewnętrzni mogą oferować w App Store aplikacje stworzone dla Apple pod warunkiem spełnienia określonych warunków. Otrzymują oni wynagrodzenie pochodzące z ceny zakupu, jaką użytkownicy zapłacili za korzystanie z aplikacji lub produktów wewnątrzaplikacyjnych, za co Apple potrąca prowizję. Na czele grupy Apple stoi Apple Inc., które ma siedzibę w Stanach Zjednoczonych Ameryki i jest jednostką dominującą w stosunku do Apple Distribution International Ltd. (zwanego dalej „Apple Ireland”). Ten ostatni z wymienionych podmiotów działa jako przedstawiciel i dostawca Apple w Unii Europejskiej, a także zarządza danymi użytkowników – w tym danymi z profili użytkowników – w Unii Europejskiej i dane te przetwarza.
- 2 Celem skarżących, w szczególności fundacji Stichting Right to Consumer Justice i fundacji Stichting App Stores Claims, jest występowanie w obronie interesów osób, które padły ofiarą antykonkurencyjnych praktyk. Wytoczyli oni przed rechtbank Amsterdam (sąd rejonowy w Amsterdamie) powództwo zbiorowe o odszkodowanie z tytułu naruszeń prawa konkurencji, których dopuściło się Apple i in., i wnoszą w tym względzie o orzeczenie solidarnej odpowiedzialności Apple Inc. i Apple Ireland. Skarżący wszczęli postępowanie na podstawie WAMCA. Przed wprowadzeniem tej ustawy w Niderlandach istniała już możliwość wytoczenia powództwa zbiorowego, ale odkąd weszła ona w życie, obecnie istnieje również możliwość wytoczenia powództwa zbiorowego o odszkodowanie, co pozwala na sprawne i skuteczne rozpatrywanie spraw dotyczących szkód zbiorowych. Fundacje, które występują z takimi powództwami, czynią to we własnym imieniu i działają w charakterze samodzielnych obrońców interesów wszystkich osób, które twierdzą, że poniosły szkodę. W konsekwencji powyższego skarżący nie są pełnomocnikami, reprezentantami (agentami) ani cesjonariuszami poszkodowanych. Poszkodowani są co do zasady związani ostatecznym orzeczeniem sądu, chyba że skorzystają z klauzuli *opt-out* i (ewentualnie) przysługuje im prawo do indywidualnego odszkodowania. Powództwa zbiorowe na podstawie WAMCA można wytaczać

także przeciwko stronom zagranicznym. W takim przypadku sąd niderlandzki musi ustalić, czy sprawa podlega jego jurysdykcji.

Istotne argumenty stron w postępowaniu głównym

- 3 Skarżący są zdania, iż sprawa podlega jurysdykcji sądu odsyłającego na podstawie art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia.
- 4 Zdaniem Apple i in. jurysdykcji sądu odsyłającego nie można opierać na art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia, ponieważ zdarzenie wywołujące podnoszoną szkodę nie miało miejsca w Niderlandach. Tytułem pomocniczym rechtbank Amsterdam może co najwyżej przyjąć jurysdykcję w odniesieniu do użytkowników, którzy dokonali zakupów w App Store z niderlandzkim *storefrontem* na terenie Amsterdamu.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania

- 5 Kwestią zasadniczą w postępowaniu głównym jest to, czy sąd odsyłający jest sądem właściwym do orzeczenia w przedmiocie zbiorowych powództw o odszkodowanie na podstawie art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia.
- 6 W swoim wyroku z dnia 15 lipca 2021 r., *Volvo i in.* (C-30/20, EU:C:2021:604, zwanym dalej „wyrokiem Volvo i in.”) Trybunał Sprawiedliwości orzekł, iż art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia przyznaje właściwość miejscową bezpośrednio i natychmiastowo. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości na podstawie art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia właściwość miejscową sądu można ustalić w oparciu zarówno o miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę (zwane dalej „Handlungsort”), jak i miejsce, w którym zaistniała szkoda (zwane dalej „Erfolgsort”), tak aby podmiot dochodzący odszkodowania miał możliwość wyboru.
- 7 Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości z dnia 5 lipca 2018 r., *flyLAL-Lithuanian Airlines* (C-27/17, EU:C:2018:533, zwanego dalej „wyrokiem flyLAL”) w przypadku nadużycia pozycji dominującej (art. 102 TFUE) *Handlungsort* ustala się w oparciu o działania, jakie przedsiębiorstwo zajmujące pozycję dominującą podejmuje w celu zrealizowania takiego nadużycia w praktyce. Jeżeli jednak mają miejsce odrębne wydarzenia, które składają się na wspólną strategię i które łącznie przyczyniają się do wystąpienia szkody, wówczas należy ustalić, które z tych wydarzeń ma szczególne znaczenie z punktu widzenia realizacji tej strategii. Biorąc pod uwagę rozstrzygnięcie zawarte w wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 25 października 2011 r., *eDate Advertising i in.* (C-509/09 oraz sprawa C-161/10, EU:C:2011:685, zwane dalej „wyrokiem eDate Advertising i in.”) sposób działania Apple i in. stanowi domniemane nadużycie pozycji dominującej, które popełniono (również) w Niderlandach, co oznacza, że sąd niderlandzki sprawuje jurysdykcję międzynarodową. W wyroku *flyLAL* oraz w wyroku z dnia 21 maja 2015 r., *CDC*

Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335, zwanym dalej „wyrokiem CDC Hydrogen Peroxide”) Trybunał Sprawiedliwości wypowiedział się również w przedmiocie ustalania Handlungsort w przypadku zakazanej praktyki narzucania cen odsprzedaży. W wyrokach tych rozstrzygnięto, że Handlungsort zależy od konkretnego wydarzenia, wskutek którego albo definitywnie zaistniało porozumienie ograniczające konkurencję, albo zawarto porozumienie, które samo w sobie jest wydarzeniem wywołującym wyrządzoną domniemanie szkodę.

- 8 Z wyroku Trybunału Sprawiedliwości z dnia 12 września 2018 r., Löber (C-304/17, EU:C:2018:701) wynika, iż przy ustalaniu Erfolgsort nie można brać pod uwagę każdego miejsca, w którym odczuwalne są negatywne konsekwencje wydarzenia, lecz że musi chodzić o szkodę pierwotną, wynikającą bezpośrednio ze zdarzenia wywołującego szkodę, a nie o jego późniejsze negatywne skutki. Z wyroku flyLAL wynika również, że jeżeli rynek dotknięty antykonkurencyjnymi działaniami znajduje się w państwie członkowskim, na terenie którego wystąpiła podnoszona szkoda, wówczas należy uznać, że miejscem zaistnienia szkody jest to właśnie państwo członkowskie.
- 9 Po pierwsze, sąd odsyłający zauważa, że ustawodawca niderlandzki, nie wskazał jednego konkretnego sądu, który miałby wyłączną jurysdykcję do rozpatrywania wszelkich spraw wytoczonych na podstawie WAMCA, a zatem pytanie o to, który sąd jest właściwy miejscowo na podstawie rozporządzenia Bruksela Ia, jest pytaniem istotnym. Poza tym wyrok CDC Hydrogen Peroxide nie można bez zastrzeżeń zastosować do niniejszego postępowania głównego, ponieważ tu – inaczej niż w sprawie, w której zapadł przywołany wyrok – powództwa pokrzywdzonych nie są połączone, lecz skarżący występują we własnym imieniu w obronie zbiorowych interesów poszkodowanych.
- 10 Po drugie, sąd odsyłający jest zdania, że przy ustalaniu Handlungsort można istotne działania w zakresie nadużywania pozycji dominującej Apple powiązać z faktem, iż App Store z niderlandzkim *storefrontem* przeznaczony jest konkretnie na rynek niderlandzki i że jest dostępny także w języku niderlandzkim. Według sądu odsyłającego takie istotne działania to sprzedaż w App Store (którym zarządza Apple), w ramach której Apple Ireland działa w charakterze wyłącznego dystrybutora i opłacanego z prowizji pośrednika oraz potrąca z tego tytułu prowizję z ceny zakupu. Zastosowanie orzecznictwa z wyroku flyLAL oraz wyroku eDate Advertising i in. pozwala zatem stwierdzić, że – po pierwsze – do podnoszonych naruszeń prawa konkurencji doszło w Niderlandach oraz – po drugie – że sądowi niderlandzkiemu przysługuje jurysdykcja międzynarodowa. W przeciwieństwie do wyroku flyLAL brak jednak lokalizacji, w której ma miejsce konkretne działanie, ponieważ zakupy dokonywane są na platformie internetowej. Wskutek tego nie ustalono jeszcze, który niderlandzki sąd jest sądem właściwym miejscowo.
- 11 Po trzecie, zdaniem sądu odsyłającego Erfolgsort dla większości użytkowników znajduje się w Niderlandach, ponieważ użytkownicy ci dokonali zakupów w App Store z niderlandzkim *storefrontem* i zapłacili za te zakupy, korzystając

z niderlandzkich rachunków bankowych. Wynika stąd, że Niderlandy są miejscem, w którym zaistniała szkoda pierwotna. Na tej podstawie nie można jeszcze ustalić, który niderlandzki sąd jest sądem właściwym. Z wyroku Volvo i in. wynika, że właściwość miejscową ma sąd właściwy ze względu na miejsce nabycia towaru przez poszkodowanego. Jednakże z racji tego, że zakupów tych dokonano na urządzeniach przenośnych na platformie internetowej, dokładne miejsce trudno jest ustalić. Sąd odsyłający pyta, czy w takim przypadku można odwołać się do siedziby użytkownika/kupującego. Wówczas nie ulega wątpliwości, iż rechtbank Amsterdam jest sądem właściwym w odniesieniu do użytkowników, którzy mają swoją siedzibę w Amsterdamie, ale nie jest jasne na podstawie art. 7 pkt 2 rozporządzenia Bruksela Ia, czy sąd odsyłający jest także sądem właściwym w odniesieniu do użytkowników usytuowanych poza Amsterdamem, ale wciąż na terytorium Niderlandów. Właściwe mogą być więc różne sądy z różnych rejonów w zależności od siedziby strony, w obronie czyjej interesów się występuje. W rezultacie istnieje zwiększone ryzyko wydania rozbieżnych rozstrzygnięć w podobnych sprawach.

- 12 Sąd odsyłający zastanawia się ponadto, czy znaczenie ma to, iż powództwo zbiorowe o odszkodowanie zostaje wytoczone przez osobę prawną występującą w obronie zbiorowych interesów. Jeżeli odpowiedź na to pytanie brzmi twierdząco, wówczas sąd odsyłający pyta, czy siedziba osoby prawnej jest łącznikiem pozwalającym na ustalenie jurysdykcji sądu, który byłby sądem właściwym dla całego państwa członkowskiego, czy też należy wziąć pod uwagę inne łączniki. Jeżeli za siedzibę można przyjąć siedzibę osoby prawnej występującej w obronie interesów użytkowników, to powództwo o odszkodowanie na podstawie art. 220 Rv można w sposób skuteczny i wydajny wytoczyć przed jeden tylko sąd.
- 13 Wreszcie, sąd odsyłający pragnie ustalić, czy rozporządzenie Bruksela Ia pozwala na zastosowanie krajowych (w niniejszym przypadku niderlandzkich) przepisów dotyczących przekazania sprawy innemu sądowi (w szczególności art. 220 Rv), mimo że rozporządzenie to ma w zamierzeniu bezpośrednio i natychmiastowo wskazywać sąd właściwy miejscowo. Kwestię tę podniesiono również w dwóch wnioskach o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, z którymi do Trybunału wystąpił Gerechtshof Amsterdam (sąd apelacyjny w Amsterdamie) w dniu 19 września 2023 r. (sprawy C-672/23 i C-673/23).